

Právo na alternatívy „offline“ a ochrana osobných údajov Right to „offline“ alternatives and personal data protection

JUDr. Rebecca Lilla Hassanová

**Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Ústav medzinárodného
a európskeho práva**

Anotácia

Článok sa zaoberá právom na alternatívne, tzv. offline využívanie technologických prístrojov v spojitosti s problematikou ochrany údajov prostredníctvom novej legislatívy na medzinárodnej ako aj úrovni Európskej únie. Text sa delí na tri kapitoly. Kapitoly sú venované úprave v Charte základných práv Európskej únie, ako aj ďalším prameňom EÚ a doktríne najviac kvalifikovaných právnikov.

Annotation

The article deals with the right to alternative, so-called. offline use of technology in connection with data protection issues through new legislation at both the international and European Union level. The text is divided into three chapters. The chapters deal with the Charter of Fundamental Rights of the European Union, as well as other sources of the EU and the doctrine of the most qualified lawyers.

Kľúčové slová

Alternatívy offline; digitalizácia; ochrana osobných údajov; právo na súkromie.

Key words

Offline alternatives; digitalization; personal data protection; right to privacy.

Úvod

Vďaka pokroku v mikroprocesorovej technológii je čoraz viac možné integrovať digitálne prvky do každodenných objektov, ktoré boli predtým prevažne offline, a teda ich spojiť s ďalšími online prístrojmi. Nielenže sú digitálne funkcie pridané k existujúcim funkciám v režime offline, ale aj v prospech prepojenia na viaceré účely. Súčasný trend jasne naznačuje, že predtým offline objekty sú stále viac a viac nahrádzané online pripojenými zariadeniami, tak je to v prípade analógovej televízie alebo automobilov. Zároveň však tento vývoj smerom k digitálne prepojenej spoločnosti vytvára výrazné riziká pre súkromie ako aj osobné údaje používateľa. Tieto riziká sú však často ťažko badateľné z dôvodu návrhových stratégií vo všadeprítomných počítačoch založených na myšlienke, že informačné technológie by sa mali zlúčiť, a tak poskytnúť bezproblémový prechod z predchádzajúcich klasických offline foriem na nové a moderné online spôsoby. V mnohých prípadoch sa tak na oko nič nemení: napr. zásuvka stále dodáva elektrickú energiu pre počítače zabezpečujúce inteligentnú sieť. Napriek tomu ide

o kvalitatívne odlišnú infraštruktúru v čase, keď sa umelá inteligencia stáva čoraz bežnejšou a ktorá umožňuje všetky druhy podrobného sledovania.^[1]

Z daných dôvodov sa preto objavujú diskusie okolo práva na alternatívy nepripojené na siete, nazývané aj offline prístroje. Technológia offline by znižovala riziko vzniku zásahu do súkromia ako možnosti manipulácie s osobnými údajmi. Vyhlo by sa tomu, aby bolo potrebné navigovať v komplexných systémových nastaveniach z dôvodu zákazu služby, o ktorú ani nikto nemal záujem. V blízkej budúcnosti je však pravdepodobné, že nebude možné kúpiť auto, ktoré nie je vybavené povinným systémom eCall^[2] a už dnes je ťažké nájsť modernú televíziu bez možnosti pripojenia na internet, nehovoriac o používaní televízorov využívajúcich analógové signály. V skutočnosti aj keby offline alternatívy boli pre niekoho výberom a súčasný právny rámec by aj dával možnosť existencie takejto možnosti, v digitalizovanom svete sieťových zariadení budú jednotlivci pravdepodobne, aj tak nútení povoliť spracovanie svojich údajov na účasť v spoločnosti.

Následovný článok sa venuje problematike modernej technológie a právnym možnostiam fungovania prístrojov v režime offline, t.j. spôsobom kedy prístroj nemá možnosť pripojenia na internet. Článok najprv načrtne existenciu spomínaného práva offline v Charte základných práv Európskej únie. V ďalšej kapitole sa nachádza analýza právneho rámca ktorý v tomto ohľade Charta prináša. Spomínaná časť sa venuje právam subjektu využívajúceho moderný prístroj, konkrétnejšie obsahu čl.7 a 8 Charty. Následne sa posledná kapitola venuje strategickým plánom Únie a rôznym doktrinálnym názorom na riešenie problematiky.

1. Právne pozadie práva byť offline

Zatiaľ čo v niektorých prípadoch, ako je to v prípade systému eCall, vládna regulácia väčšinou zabezpečuje rovnováhu medzi základnými právami a verejným záujmom, v iných prípadoch sa samotný trh bude rozhodovať, či sa majú zachovať alternatívy offline. Namiesto toho, aby sa svojvoľne trh rozhodol a aby sa alternatívy offline nestali luxusom pre málo ľudí, by sa dalo požadovať, aby boli možnosti alternatív v prípade technológií, ktoré už dlho existujú bez dátového pripojenia a ktoré v opačnom prípade predstavujú vysoké riziko pre ochranu osobných údajov a pre súkromie, ako televízia, autá alebo verejná doprava. Okrem toho by však takéto právo na offline alternatívy mohlo prispieť aj k zlepšeniu politického procesu vyváženia základných práv a iných spoločenských potrieb.^[3]

Na základe pozitivistického prístupu by sa dal jednoducho vyvodiť záver, že na európskej úrovni neexistuje právo byť offline. V právnych rámcoch, regulačných procesoch alebo rozhodnutiach Súdneho dvora dané právo nikde nie je výslovne definované ani diskutované.

Napriek tomu možno tvrdiť, že právo byť offline je súčasťou právneho systému, hoci v právnych procesoch nie je uvedené ani uprednostňované. Vo svete automatizovaného spracovania údajov je spôsob fungovania offline skutočne najvyužívanejšou formou na rešpektovanie súkromného života, pokiaľ ide o ochranu údajov, ako to zaručuje Charta základných práv Európskej únie. Takýto spôsob predchádzania zneužívania údajov alebo inej formy poškodzovania práva na ochranu osobných údajov je vlastne predvolený spôsob nastavenia systémov. Akékoľvek zmeny v takomto predvolenom nastavení

je potreba odôvodniť. Obmedzenia práva sú však možné a nedávne legislatívne iniciatívy ukazujú, že viaceré spoločenské záujmy prevažujú nad individuálnym záujmom žiť v režime offline.

2. Právny rámec zakotvený v Charte

Zákonodarcovia v EÚ sú viazaní Chartou a jej ustanoveniami, a to aj na základe jej postavenia medzi zakladajúcimi zmluvami. To znamená, že ustanovenia Charty musia inštitúcie a orgány EÚ, ako aj členské štáty, dodržiavať pri vykonávaní vnútroštátneho, ako aj práva EÚ.

Všeobecne možno taktiež usúdiť, že základné práva majú funkciu základných zásad. Poskytujú usmernenia pre zložky štátnej moci (zákonodarná moc, výkonná moc, súdna moc), je potrebné ich rešpektovať a v prípade konfliktných práv alebo slobôd zvážiť prostredníctvom testu proporcionality v rámci rozhodovacieho procesu. V Charte je stanovené, že každé obmedzenie výkonu práv musí rešpektovať podstatu týchto práv a slobôd. Základné práva a slobody stanovené v Charte možno obmedziť len vtedy, ak je to nevyhnutné a skutočne spĺňa ciele všeobecného záujmu uznané Úniou alebo z dôvodu potreby chrániť práva a slobody iných.^[4] V dôsledku toho musia inštitúcie posúdiť svoje legislatívne ciele, keď narušia právo jednotlivca byť offline ktoré možno odvodiť z ustanovení Charty.

Ustanovenia čl. 7 a 8 Charty sa vo všeobecnosti zakladajú na ustanovení článku 8 EDLP.^[5] Keďže Európsky súdny dvor vo svojich rozhodnutiach čoraz viac vykonáva systematické monitorovanie základných práv vo svetle Charty, zdá sa vhodné preskúmať čl. 7 a 8 Charty v súvislosti s problematikou offline alternatív, a tým stanoviť miesto pre spomenuté právo v existujúcom právnom kontexte.

Subjekt údajov môže určiť samostatne, či a ako sa spracovávajú jeho osobné údaje, ako aj na aké účely. V tejto súvislosti je preto potrebné dospieť k záveru, že právo na rešpektovanie súkromného života so zreteľom na spracovanie osobných údajov možno vykladať ako právo zostať v režime offline. Ak takmer všetky údaje môžu spadať pod pojem osobných údajov a subjekt má právo rozhodnúť, či, a ako a na aký účel sa tieto údaje spracovávajú, subjekt môže taktiež rozhodnúť o tom, že sa nebudú zbierať a ani spracúvať žiadne údaje. Spracovanie údajov by tak v takomto ohľade nemalo byť nevyhnutné.

Pri aplikácii individuálneho práva vyplývajúceho z čl. 7 a 8 Charty je ďalším krokom interpretovať jeho presný obsah. Na rozdiel od iných ustanovení, ktorých je v Charte mnoho, dané články a práva z nich vyplývajúce nepredstavujú pozitívne právo, ale sú koncipované ako negatívne práva. Subjekt v danom prípade nemá právo byť nelegitímne obmedzovaný pri výkone svojho práva. Nemá však právo požadovať pozitívne konanie na dodržanie jeho práva (napr. dožadovať sa materiálnych tovarov na výkon svojho práva).^[6] Inými slovami napríklad Súdny dvor nemôže nariadiť Nemecku poskytnúť nemeckému občanovi vozidlo, ktoré nie je vybavené systémom eCall, ak vyhlási, že nariadenie je nezákonné a nemožno občanov nútiť, aby všetky nové vozidlá boli vybavené novým inteligentným systémom.

Každé spracovanie osobných údajov je v striktnom ponímaní narušením čl. 7 a 8 Charty. Avšak ani právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, ani právo na ochranu osobných údajov nie sú absolútnymi právami. Články Charty taktiež stanovujú výnimku, kedy je umožnené spracovanie osobných údajov, avšak iba vtedy, keď oprávnený subjekt splní určité podmienky. Podmienky stanovujú, že spracovanie osobných údajov sa musí uskutočniť spravodlivo ako aj na konkrétne účely, pričom je

potrebný aj legitímny základ stanovený zákonom. [7] To znamená, že Charta neobsahuje len všeobecné ustanovenia o možných obmedzeniach, ale takisto poskytuje primerané špecifikácie tohto obmedzenia. Samotný voľný pohyb údajov sa tak môže považovať za základnú hodnotu, ktorú ustanovenia v Charte spravodlivo udržiujú v rovnováhe, a to aj s ohľadom na právo existencie alternatív offline.

3. Postavenie ďalších prameňov Európskej únie

Európska politika na rôznych úrovniach si dobre uvedomuje skutočnosť, že sa digitálne technológie čoraz viac rozširujú v mnohých oblastiach spoločnosti ako aj v rôznych aspektoch života. Iniciatívy tak na úrovni Európskej únie a aj na úrovni členských štátov sa dostali do úlohy monitorovania a analýzy digitalizácie spoločnosti, aby sa zabezpečilo, že legislatíva EÚ je dostatočne flexibilná a sociálne spravodlivá. Na základe prvého aspektu, ktorý sa týka pozorovania, mnohí autori vyvodzujú záver, že európske spoločenstvo z veľkej časti zlyhalo v ohľade úspešnej strategickej implementácie na základe zmien počas šírenia internetu v deväťdesiatych rokoch minulého storočia ako aj nástupu inteligentných zariadení od polovice posledného desaťročia. [8] Aj z daného dôvodu EÚ stratila konkurencieschopnosť s inováciami v USA a Ázii, ktoré sú kompatibilné s potrebami ľudí. [9]

Okrem rôznych národných stratégií členských štátov EÚ, zohráva Európska komisia aktívnu úlohu pri formovaní vznikajúcich trhov v rámci modernej technológie. Komisia preto už od roku 2005 iniciovala diskusné skupiny a konzultácie s viacerými zainteresovanými stranami, do ktorých boli zapojení okrem zástupcov štátov aj zástupcovia priemyslu a mimovládnych organizácií. [10] Tieto, najprv čiastkové strategické debaty, neskôr viedli ku komplexnej, ale stále cielenej stratégii Komisie v oblasti umelej inteligencie, k jej strategickému plánu výskumu takejto modernej technológie a napokon k stratégii jednotného digitálneho trhu pre Európu. [11] Napriek tomu, pokiaľ ide o myšlienku na alternatívy offline, koncepcia daného práva v akčnom pláne Komisie pre moderné technológie bola mimoriadne dôležitá. V konečnom dôsledku však, bohužiaľ, nevedla ku konkrétnym záverom. Avšak vývoj sa v tejto oblasti nezastavil (v rámci programu európskej politiky), a preto je dôležité naďalej venovať sa súčasnému postoju EÚ k digitalizácii s cieľom preskúmať možnosti práva na alternatívy offline v európskom kontexte.

Zatiaľ čo obmedzenia súkromia, slobody a sebaurčenia v súvislosti s novými technológiami boli pravidelnou témou vedeckých diskusií a diskusií v občianskej spoločnosti, od roku 2000 sa objavuje séria myšlienok, ako sa vysporiadať s potencionálne škodlivými aspektmi nových technológií. Jeden z dôležitých prínosov v tejto súvislosti mal teoretik Greenfield v roku 2006, ktorý priniesol všeobecnú myšlienku jednoducho povedať „nie“, a tým uzavrieť sieťové kapacity všadeprítomných systémov. [12] Koncepcia práva byť offline bola zavedená do politickej diskusie prostredníctvom Bernarda Benhamoua, medzirezortného delegáta o využívaní internetu na francúzskom ministerstve digitálnej ekonomiky v čase francúzskeho predsedníctva EÚ. Neskôr, v roku 2008, sa však postoj EÚ mierne líšil od myšlienky mať základné právo na offline alternatívy, kedy sa koncepcia obrátila na myšlienku, že jednotlivci musia byť schopní kontrolovať spôsob, akým sa využívajú a spracúvajú ich osobné údaje. [13]

Následne Európska komisia, presnejšie jej generálne riaditeľstvo CONNECT (vtedy Generálne riaditeľstvo pre informačnú spoločnosť a médiá), iniciovalo verejnú diskusiu a zároveň aj odbornú diskusiu na túto tému. To viedlo k zahrnutiu tejto problematiky aj do akčného plánu Komisie v roku

2009. Európsky parlament a európsky dozorný úradník pre ochranu údajov získali pozitívny ohlas, a tak sa uskutočnili ďalšie diskusie expertných skupín.^[14] Niektoré skupiny občianskej spoločnosti však podporovali skôr komplexné právo odpojiť sa od informačných technológií vo všeobecnosti, čo jednoznačne nebolo reálne riešenie problému.^[15]

Výsledkom bolo presvedčenie, vytvorené na stretnutiach expertných skupín zameraných na problematiku vývoja technológie a internetu v rokoch 2010 až 2012, že mnohé pojmy nie sú dobre definované v porovnaní so súvisiacimi pojmami ochrany údajov.^[16] Kritika sa týkala pojmov, ako je právo na zabudnutie, ochrana súkromia a štandardné súkromie. Experti tak vyhlásili, že je nespravodlivé klásť vysoké nároky na technologických vývojárov bez toho, aby boli identifikované pojmy ak aj príslušné technické prostriedky na ich realizáciu. Definícia problému a jeho vnímanie v budúcnosti sa však v priebehu rokov vyvíjali. Z prostredia, v ktorom bol ľudský vplyv a potreba interakcie stále možná, do prostredia, v ktorom moderné prístroje prijímajú rozhodnutia samostatne, bez akéhokoľvek zásahu používateľa ako aj bez možného uvedomenia používateľa, avšak v jeho mene. Ignorácia problematiky práva byť offline v správach expertných skupín EÚ tak vyvolávala mnohé obavy.^[17]

V tomto kontexte a v súlade s perspektívami a víziami priemyslu moderných technológií je dôležité, aby sa umožnil všadeprítomný zber údajov pre hospodársky úspech a dobro spoločnosti (inteligentná prevádzka, inteligentné siete, inteligentné zdravie a priemyselný internet), a aj individuálny prístup (systémy asistovaného živobytia, služby inteligentnej mobility, úspora nákladov prostredníctvom inteligentných miest a prostredí, ako aj zlepšovanie zdravia prostredníctvom inteligentných aplikácií v oblasti zdravia).^[18] Je však dôležité umožniť osobám rozhodnúť sa, v akom prostredí chcú žiť a aké prostriedky budú využívať. Tvrdí sa však, že zmena hodnôt súkromia a zmena smerovania smerom k regulácii súkromia, ktorá je priaznivejšia pre inovácie, je prijatím spôsobu života, kde ochrana súkromia nemôže mať rovnaký charakter ako v minulosti, a tak offline alternatívy sa stávajú nadštandardom. Mnohí už neveria v existenciu súkromia v súvislosti s dnešným digitálnym svetom.^[19] Na základe daného si tak dovoľím tvrdiť, že ochrana súkromia je v takomto zmenenom prostredí viac a viac nevyhnutná, pričom by mala zahŕňať aj právo byť offline. V tomto zmysle komplexná ochrana individuálnych práv, ako je súkromie, napriek významnému pokroku, ktorý sa dosiahol v nariadení GDPR ako jeden z cieľov EÚ v snahe o vyváženie inovácií a základných práv, stratilo základ v jej širšej úlohe vytvoriť správne podmienky pre rozvoj digitálnych sietí a služieb s cieľom maximalizovať rastový potenciál digitálnej ekonomiky.^[20]

Táto politika sa odráža aj v politike Komisie v oblasti výskumu v sektore moderných technológií. Po základnom výskume v oblasti súkromia a ochrany údajov bol v siedmom rámcovom programe pre výskum v súlade s uvedenými zisteniami a vzhľadom na čoraz viac sa rozvíjajúci globálny internet výskum veľmi dôležitý. V rámci ekonomiky, s ohľadom na hrozbu opakovaného úspechu neeurópskych podnikov, bola aplikácii a implementácii rezortu moderných technológií venovaná pozornosť v oveľa širšom rozsahu, a to prostredníctvom projektu EÚ Horizon 2020. Európske výskumné zoskupenie na tematiku inteligentných technológií, ktoré bolo pôvodne založené v roku 2007 s cieľom posilniť výskum v danej oblasti, sa čoskoro stalo centrom európskeho výskumu súvisiaceho s modernými technológiami, pričom zhromaždilo projekty financované z európskych rámcových programov pre výskum a vnútroštátne iniciatívy v oblasti umelej inteligencie. Okrem toho propagácii pomáhal aj veľký rozsah testovaní ako aj vytvorenie tzv. Aliancie pre Inováciu internetu vecí.^[21] Neskôr inovácie v roku 2015 slúžili na ďalší rozvoj aplikačnej orientácie a zároveň posilňovali väzby medzi Komisiou,

výskumnou komunitou daných technológií a kľúčovými aktérmi priemyslu.^[22] To všetko však stále len ponechávalo len malý priestor na zodpovedanie etických otázok a otázok súkromia. Etika a súkromie, najmä pokiaľ ide o transparentný zber a využívanie údajov, vytváranie dôvery medzi užívateľmi a poskytovanie zručností v oblasti digitálnej gramotnosti spolu s ďalšími výzvami, ako sú bezpečnosť, normy a interoperabilita, prijateľnosť pre používateľov, zodpovednosť a udržateľnosť, sa preto považujú za ďalší aspekt, ktorý sa má zvažovať, aby sa plne využil hospodársky potenciál digitalizácie na neúprosnej ceste k čoraz viac hyper-prepojenej spoločnosti zajtrajška.^[23]

Záver

V budúcich digitalizovaných a vzájomne prepojených spoločnostiach právo na alternatívy offline, t.j. možnosť viesť nedigitálny život a zároveň byť schopný zúčastňovať sa na živote v spoločnosti, sú málo pravdepodobné, pretože fungovanie základných spoločenských väzieb bude spojené s prepojením spomenutých aspektov života subjektov. Zároveň je to práve dôvod, prečo právo na alternatívy offline v určitých kontextoch dáva zmysel, čo však aj robí túto záležitosť takou komplikovanou. Sieťové online technológie sa nachádzajú vo všetkých oblastiach života. Sú však štruktúrované rôznymi sociálnymi vzťahmi a praktikami používania. Okrem toho, technologické zmeny sa prelínajú so zmenami noriem, ktorými sa riadia sociálne vzťahy. Toto sociálno-technické prostredie poskytuje normatívny kontext, v porovnaní s ktorým treba vidieť legitímnosť nárokov na alternatívy offline. Otázka, či by malo existovať právo na alternatívy, teda nemôže byť zodpovedaná bez ohľadu na konkrétny kontext. Na jednej strane zahrnutie jednotlivca do fungovania spoločnosti v plne digitálnom prostredí si vyžaduje opatrenia na zachovanie alternatívnych spôsobov života. Na druhej strane existujú aj dobré dôvody na rôznych úrovniach, od jednotlivca cez spoločnosť až po ochranu životného prostredia, na potrebu všeobecnej digitalizácie bez možnosti existencie iných offline spôsobov.

Žiadosť o existenciu alternatív v režime offline však možno vnímať aj ako varovanie. Ak sa odpojenie od technológie, t.j. od časti spoločnosti, javí ako najlepšie riešenie, demokracia a pluralita sú už pravdepodobne v nebezpečenstve.

Zoznam bibliografických odkazov

Monografie:

1. 2006. Everywhere: The dawning age of ubiquitous computing. New Riders Publishing. Berkeley. ISBN 978-0321384010. s. 451.
2. Leal-Arcas. R., Wouters. J. 2017. Research Handbook on EU Energy Law and Policy. Edward Elgar Publishing Limited. UK. ISBN 978 1 78643 105 9. s. 358.

3. Leenes, R., van Brakel, R., Gutwirth, S., De Hert, P. 2017. Data Protection and Privacy: (In)visibilities and Infrastructures. Law, Governance and Technology Series. Vol. 36. Springer International Publishing AG. ISBN 978-3-319-50795-8.
4. Molina-Markham. A., Shenoy. P., Fu. K., Cecchet. E., Irwin. D. 2002. Private Memoirs of a Smart Meter. Workshop BuildSys. Switzerland.
5. G. 2012. Towards Connectobjectome: The age when the totality of all objects become connected. In: The Internet of Things 2012: New Horizons. Platinum Print. Halifax. ISBN 978-0-9553707-9-3. s. 9.
6. O., Friess. P. Internet of Things- Global Technological and Societal Trends from Smart Environments and Spaces to Green ICT. River Publishers. Aalborg. s. 21.

Články:

1. M. 1999. Information technology, Globalization and Social development. In: UNRISD Discussion paper no. 114. Un Research Center. s. 3.
2. R. 2017. Ochrana súkromia v rámci prenosu osobných údajov medzi EÚ a USA. In: Justičná revue 69. 2017. č. 8-9. s.2.
3. G. 2015. Von 0:4 zu 4.0: Wenn Europa mit Amerika mithalten will, braucht es eine digitale Strategie. In: Zeitschrift IP. Internationale Politik. Vol. July/August.
4. G. 2011. The Internet of Things: The Way Ahead. In: Vermessan. O., Friess. P. Internet of Things- Global Technological and Societal Trends from Smart Environments and Spaces to Green ICT. River Publishers. Aalborg. s. 78.
5. Právne predpisy a dokumenty:
6. Charta základných práv Európskej únie.
7. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Rádiofrekvenčná identifikácia v Európe: kroky smerom k politickému rámcu, KOM (2007) 96 v konečnom znení 2007. Brusel
8. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Stratégia jednotného digitálneho trhu pre Európu, SWD 2015. 100 final, Brusel.
9. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Stratégia jednotného digitálneho trhu pre Európu, SWD (2015) 192 final, Brusel.
10. Stanovisko Európskeho dozorného úradníka pre ochranu údajov k zvyšovaniu dôvery v informačnú spoločnosť podporovaním ochrany údajov a súkromia. 2010/C 280/01.
11. Vysvetlenia k Charte základných práv a slobôd. 2007/C 303/02. Článok 8.

Internetové zdroje:

1. European Digital Rights. New EC Expert Group on the Internet of Things. [cit. 03.2019]. Dostupné na: <https://edri.org/edrigramnumber8-19expert-group-rfid- iot/>.
2. Európska Komisia. Launch of Alliance for Internet of Things Innovation. [cit. 14.3.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/launch-alliance-internet-things-innovation>.
3. The industrial internet needs broadband investment and the right regulation. [cit.13.3.2019]. Dostupné na: <https://www.politico.eu/sponsored-content/the-industrial-internet-needs-broadband-investment-and-the-right-regulation/>.

Poznámky pod čiarou

[1] Molina-Markham. A., Shenoy. P., Fu. K., Cecchet. E., Irwin. D. Private Memoirs of a Smart Meter. Workshop BuildSys 2010. Switzerland. S. 1.

[2] Poznámka autora: Ide o automatizovaný systém privolania pomoci v prípade nehody zabudovaný v elektronike auta.

[3] Leenes, R., van Brakel, R., Gutwirth, S., De Hert, P. (2017) Data Protection and Privacy: (In) visibilities and Infrastructures. Law, Governance and Technology Series. Vol. 36. Springer International Publishing AG. ISBN 978-3-319-50795-8, s. 33.

[4] Charta základných práv Európskej únie. Článok 52. Ods. 1.

[5] Vysvetlenia k Charte základných práv a slobôd. 2007/C 303/02. Článok 8.

[6] Leal-Arcas. R., Wouters. J. (2017). Research Handbook on EU Energy Law and Policy. Edward Elgar Publishing Limited. UK. ISBN 978 1 78643 105 9. s. 358.

[7] Charta základných práv Európskej únie. Článok 8. Ods. 2.

[8] Oettinger. G. (2015). Von 0:4 zu 4.0: Wenn Europa mit Amerika mithalten will, braucht es eine digitale Strategie. In: Zeitschrift IP. Internationale Politik. Vol. July/August.

[9] Castells. M. (1999).: Information technology, Globalization and Social development. In: UNRISD Discussion paper no. 114. Un Research Center. s. 3.

[10] Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Rádiofrekvenčná identifikácia v Európe: kroky smerom k politickému rámcu, KOM (2007) 96 v konečnom znení (2007). Brusel

[11] Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Stratégia jednotného digitálneho trhu pre Európu, SWD (2015) 100 final, Brusel.

[12] Greenfeld. A. (2006). Everywhere: The dawning age of ubiquitous computing. New Riders Publishing. Berkeley. ISBN 978-0321384010. s. 451.

[13] Santucci. G. (2011). The Internet of Things: The Way Ahead. In: Vermessan. O., Friess. P. Internet of Things- Global Technological and Societal Trends from Smart Environments and Spaces to Green ICT. River Publishers. Aalborg. s. 78.

[14] Stanovisko Európskeho dozorného úradníka pre ochranu údajov k zvyšovaniu dôvery v informačnú spoločnosť podporovaním ochrany údajov a súkromia. 2010/C 280/01.

[15] European Digital Rights. New EC Expert Group on the Internet of Things. [cit. 12.03.2019]. Dostupné na: <https://edri.org/edriagramnumber8-19expert-group-rfid-iot/>

[16] Ibid.

[17] Santucci. G. (2012). Towards Connectobjectome: The age when the totality of all objects become connected. In: The Internet of Things 2012: New Horizons. Platinum Print. Halifax. ISBN 978-0-9553707-9-3. s. 9.

[18] Politico. The industrial internet needs broadband investment and the right regulation. [cit.13.3.2019]. Dostupné na: <https://www.politico.eu/sponsored-content/the-industrial-internet-needs-broadband-investment-and-the-right-regulation/>

[19] Funta.R. (2017). Ochrana súkromia v rámci prenosu osobných údajov medzi EÚ a USA. In: Justičná revue 69. 2017. č. 8-9. s.2.

[20] Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Stratégia jednotného digitálneho trhu pre Európu, SWD (2015) 192 final, Brusel.

[21] Vermessan. O., Friess. P. Internet of Things- Global Technological and Societal Trends from Smart Environments and Spaces to Green ICT. River Publishers. Aalborg. s. 21.

[22] Európska Komisia. Launch of Alliance for Internet of Things Innovation. [cit. 14.3.2019]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/launch-alliance-internet-things-innovation>

[23] Leenes, R., van Brakel, R., Gutwirth, S., De Hert, P. (2017) Data Protection and Privacy: (In) visibilities and Infrastructures. Law, Governance and Technology Series. Vol. 36. Springer International Publishing AG. ISBN 978-3-319-50795-8, s. 52.